

Eesti film 100 – Pääsukesest Söödini

Kaader J. Pääsukese filmist „Retk läbi Setumaa” (1913). EFA 0-48092

Eesti filmi sünnipäevaks loetakse aastat 1912, mil eesti soost fotograaf Johannes Pääsuke konstrueeris kinoprojektorist kaamera ja võttis üles vigurlendur Utotškini lennu Raadi kohal. Seda näidati suure eduga Tartu kinos „Illusioon”, kahjuks pole see filmilõik aga säilinud.

Juubeliaastal on palju tähelepanu pööranud mängufilmidele, ehkki Pääsukese esmafilmitu mahub žanrimääratlusse „kroonika” ja see on üks põhjuseid, miks fotonurk on pühendatud dokumentalistidele. Teise olulise põhjusena märgitagu asjaolu, et just kroonikakaadreid on läbi aegade kasutatud erinevatel eesmärkidel kõige rohkem, olgu siis uutes filmides, telesaadetes, näitustel, kodukoha uurimisel vms. Ennesõjaaegsest perioodist on filmitegemise kohta vähe fotosid ja olemasolevad on avaldatud Tunas juba kümme aastat tagasi, seetõttu on valitud kaadrid filmidest, mis iseloomustavad tolleaegsete kroonikafilmi amplituud.

Hilisemast ajast on fotosid dokumentalistidest filmitegemise käigus, mis annab mõningase pildi filmitegemise võludest ja vaevadest.

Kahjuks ei saa kajastada kõiki operaatorite tegemisi, paljud väärikad nimed jäävad nimetamata, põhjuseks enamasti lihtsalt fotode puudumine, nii et siin esitatud on kui väike mosaiigikild tervikpildist.

30. aprillil Tartus suurel Eesti filmi sünnipäevapeol pärjati sajandi dokumentaalfilmiks J. Pääsukese „Retk läbi Setumaa” ja pronksist Johannesega pärjati tema n.-ö. vaimsed pojad Andres Sööt, Rein Maran ja Mark Soosaar. Mina leian kõige enam sarnasust just Pääsukese ja Söödi vahel – mõlemad on kaamera taga võitnud inimeste usalduse, jäädvustanud elu esmapilgul distantsilt ning tähelepanematu, kuid kokkuvõttes mõjuvalt ja ajas aegumatu moel.

Skulptuuri „Johannes” tegi Simson Seakülä foto järgi, mis ehk käesoleva Tuna esikaant.

Fotonurgale lisaks on seekord ajakirjanumbriga kaasas DVD „Läbi kaamerasilma”, kus võib näha kroonikakaadreid erinevatel teemadel aastatest 1913–1938. Filmid valis Lea Tegelman.

Ivi Tomingas

Kaader filmist „Eesti linnad” (1924). Operaator Rudolf Unt. EFA 0-130508

Kodutütred Rannamõisa suvekodus 1930. a. Kaader ringvaatest. Operaator T. Meristu. EFA 0-130460

Eesti Vabariigi president Konstantin Päts ringsõidul Petserimaal 1935. a. Kaader ringvaatest, operaator Armas Hirvonen. EFA 0-130539

Kirjanik Oskar Luts jalutab Palamusel 1937. aastal. Kaader ringvaatest. Operaator Konstantin Kalamees. EFA 0-130605

Kaader filmist „Liiklemise keerises”. Liikluse reguleerimine Tallinnas Vanaturu kaelas 1939. a. Operaator Noel Envald. EFA 0-130445

Kaberneeme kool Harjumaal 1940. a. Kaader ringvaatest. Operaator Konstantin Märska, enne sõda tuntud ka kui mängufilmide autor. EFA 0-130490

Dokumentaalfilmi „Need inimesed” režissöör Valeria Käsper Anderson (paremal), vasakul operaator Hans Roosipuu, keskel sünkroonkaamera mehaanik Dimitri Vassiljev 1947. aastal. Foto: O. Vihandi. EFA 0-81861

Vladimir Parvel võtetel Kadrioru Kunstimuuseumis 1947. aastal. EFA 0-55736

Vladimir Parvel (Bartels) võtetel Pirita jõel 1952. a. Tema alustas oma operaatoritööd juba Eesti Kultuurifilmi aegadel, üks kõige kauaaegsemaid operaatoreid ka Tallinnfilmis. EFA 0-55755

Operaator Semjon Školnikov 1962. aastal. Sõja ajal rindeoperaator, pärast sõda saadeti Tallinnasse, töötas aastakümneid ringvaadete operaatorina. EFA 0-66005

Tallinnfilmi operaator Inessa Kozlova. Foto: V. Rudko. EFA 0-119998

Dokumentaalfilmi „Härä Vene maailm” võtetel. Paremt: režissöör-operaator Mark Soosaar, helirežissöör Enn Säde, keskel filmi peategelane hr. Vene 1971. a. Foto: K. Jürgens. EFA 0-144199

Režissöör Ülo Tambek
helimontaažilaua taga
1971. aastal.
Foto: R. Salomon.
EFA 0-90137

Filmioperaator ja
režissöör Andres
Sööt 1975. aastal.
Foto: A. Mutt.
EFA 0-197730

Dokumentaalfilmi „Teekond konservitsehhist roosiaeda ehk tõde Simo Nõmmest” võtetel. Vasakult: režissöör-
operaator Peeter Tooming, Rakvere Metsamajandi direktor Simo Nõmm ja helirežissöör Toivo Elme 1980. a.
Foto: P. Ülevain. EFA 0-117224